

Sygn. akt III CZP 20/14

UCHWAŁA

Dnia 30 maja 2014 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Józef Frąckowiak (przewodniczący)

SSN Anna Kozłowska

SSA Katarzyna Polańska-Farion (sprawozdawca)

Protokolant Katarzyna Bartczak

w sprawie z wniosku P. K.
przy uczestnictwie K. G. i A. Ł.
o nadanie klauzuli wykonalności,
po rozstrzygnięciu w Izbie Cywilnej na posiedzeniu jawnym
w dniu 30 maja 2014 r.
zagadnienia prawnego
przedstawionego przez Sąd Apelacyjny w K.
postanowieniem z dnia 22 listopada 2013 r.,

"Czy od dnia 3 maja 2012 r. skuteczne jest doręczenie przesyłki zawierającej pismo sądowe pełnomocnikowi pocztowemu ustanowionemu przed datą wejścia w życie art. 139 § 1¹ k.p.c., tj. przed dniem 3 maja 2012 r.?"

podjął uchwałę:

W postępowaniu wszczętym po dniu wejścia w życie art. 139 § 1¹ k.p.c. pismo sądowe może zostać odebrane przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego udzielonego przed dniem 3 maja 2012 r.

UZASADNIENIE

Postanowieniem z dnia 1 marca 2013 r. Sąd Okręgowy w K. nadał klauzulę wykonalności wyrokowi zaocznemu wydanemu w dniu 2 września 2009 r. przez Sąd Okręgowy w K. przeciwko K. G. i A. Ł., z ograniczeniem ich odpowiedzialności do prawa własności dwóch nieruchomości położonych w K. oraz do wysokości hipotek obciążających te nieruchomości.

Zażalenie A. Ł. na powyższe postanowienie zostało odrzucone przez Sąd Okręgowy w K. postanowieniem z dnia 5 lipca 2013 r.

Sąd ten ustalił, że zawiadomienie o wszczęciu egzekucji, skierowane do A. Ł. i złożone w placówce pocztowej, odebrał dorosły domownik i pełnomocnik pocztowy dłużnika w dniu 19 kwietnia 2013 r. Zażalenie wniesione w dniu 30 kwietnia 2013 r. podlegało w tej sytuacji odrzuceniu jako spóźnione.

W zażaleniu na postanowienie z dnia 5 lipca 2013 r. dłużnik zarzucił nieskuteczność doręczenia zawiadomienia o wszczęciu egzekucji, ponieważ pełnomocnictwo pocztowe, którym legitymował się odbiorca przesyłki sądowej zostało udzielone w 2011 r., a więc przed wejściem w życie regulacji zawartej w art. 139 § 1¹ k.p.c.

Przy rozpoznawaniu zażalenia Sąd Apelacyjny uznał, że w sprawie występuje zagadnienie prawne budzące poważne wątpliwości, które przedstawił Sądowi Najwyższemu do rozpoznania postanowieniem z dnia 22 listopada 2013 r., nadając mu formę pytania: czy od dnia 3 maja 2012 r. skuteczne jest doręczenie przesyłki zawierającej pismo sądowe pełnomocnikowi pocztowemu ustanowionemu przed datą wejścia w życie art. 139 § 1¹ k.p.c., tj. przed dniem 3 maja 2012 r.?

Sąd drugiej instancji zwrócił uwagę, że wprowadzony z dniem 3 maja 2012 r. do kodeksu postępowania cywilnego art. 139 § 1¹ k.p.c. ma znaczenie zarówno materialnoprawne, jak i procesowe. Rodzi to wątpliwości co do tego jaka reguła intertemporalna decydować powinna o czasowym zakresie jego stosowania. Gdyby ujmować pełnomocnictwo pocztowe jako instytucję procesową, to zgodnie z art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. o zmianie ustawy - Kodeks postępowania cywilnego oraz niektórych innych ustaw (Dz. U. nr 233, poz. 1381),

pełnomocnicy pocztowi, niezależnie od daty udzielenia im pełnomocnictw, mogliby podejmować w placówkach pocztowych pisma sądowe kierowane do stron postępowania, o ile tylko postępowania te zostałyby wszczęte po dniu 3 maja 2012 r. Przyjęcie tej zasady rodziłoby jednak trudności praktyczne, ponieważ operatorzy pocztowi nie mają wiedzy o tym, kiedy zostało wszczęte postępowanie. Z kolei nadanie materialnego charakteru normie zawartej w art. 139 § 1¹ k.p.c. mogłoby uzasadniać tezę, że do pełnomocnictw pocztowych udzielonych przed dniem 3 maja 2012 r. przepis ten nie powinien mieć zastosowania (z uwagi na działanie zasady *tempus regit actum*), ale nie byłoby również wykluczone przyjęcie zapatrywania, iż omawiany przepis winien określać treść pełnomocnictwa pocztowych udzielonych przed tą datą ze względu na zasadę bezpośredniego działania ustawy nowej w wypadku trwałych stosunków prawnych.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Przedstawione zagadnienie dotyczy instytucji doręczania pism sądowych, która stanowi istotny element procedury cywilnej, gwarantujący możliwość sprawnego przeprowadzenia postępowania, z zapewnieniem realizacji konstytucyjnej zasady prawa do sądu. Z uwagi na znaczenie doręczeń, ich regulacja w przepisach kodeksu postępowania cywilnego jest dość szczegółowa, a swoboda dyspozycji stron w zakresie wyboru sposobu doręczeń została wyłączona.

Zgodnie z art. 133 § 1 k.p.c. jeżeli stroną jest osoba fizyczna, doręczenia dokonuje się jej osobiście, a gdy nie ma ona zdolności sądowej - jej przedstawicielowi ustawowemu. Osobom prawnym i organizacjom, które nie mają osobowości prawnej, doręcza się korespondencję organowi uprawnionemu do reprezentowania ich przed sądem lub do rąk pracownika upoważnionego do odbioru pism (art. 133 § 2 k.p.c.). Jeżeli natomiast ustanowiono pełnomocnika procesowego lub osobę upoważnioną do odbioru pism sądowych, doręczenia należy dokonać tym osobom, z ograniczeniem dotyczącym doręczeń na rzecz Skarbu Państwa (art. 133 § 3 k.p.c.). Pomijając szczególne przypadki doręczeń żołnierzom zasadniczej służby wojskowej, funkcjonariuszom Policji i Służby Więziennej czy osobom pozbawionym wolności, pisma sądowe kierowane do

strony mogą być przez nią odebrane osobiście w mieszkaniu, miejscu pracy, tam gdzie doręczający zastanie adresata lub wreszcie - ze skrytki pocztowej (art. 135 k.p.c.). Jeśli adresata nie zastano w mieszkaniu, doręczający może zastosować tryb tzw. doręczenia zastępczego i wydać przesyłkę dorosłemu domownikowi, gdy go nie ma - administracji domu, dozorczy domu lub sołtysowi, jeśli osoby te nie są przeciwnikami adresata w sprawie i podjęły się oddania mu pisma; zaś przy doręczeniu w miejscu pracy - osobie upoważnionej do odbioru pism (art. 138 k.p.c.). W stanie prawnym obowiązującym przed dniem 3 maja 2012 r., jeśli w powyższy sposób nie można było stronie doręczyć korespondencji przesłanej pocztą, przesyłkę należało złożyć w placówce pocztowej operatora publicznego, umieszczając zawiadomienie o tym w drzwiach mieszkania adresata lub w oddawczej skrzynce pocztowej (art. 139 § 1 k.p.c.). Rozwinięciem tej regulacji były przepisy rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 października 2010 r. w sprawie szczegółowego trybu doręczania pism sądowych w postępowaniu cywilnym (Dz.U. nr 190, poz. 1277 ze zm.). W § 8 ust. 1 tego rozporządzenia wyraźnie zastrzeżono osobisty odbiór przesyłki przez adresata, a w przypadku adresata będącego osobą prawną albo jednostką organizacyjną nieposiadającą osobowości prawnej - przez osobę uprawnioną do reprezentacji przed sądem lub upoważnionego pracownika adresata.

Treść powołanych przepisów pozwalała na przyjęcie, że doręczenie za pośrednictwem poczty awizowanej korespondencji osobie fizycznej będącej stroną procesu cywilnego mogła nastąpić w placówce pocztowej wyłącznie do rąk własnych adresata. Wydanie przez pocztę takiej korespondencji innej osobie niż adresat uważano w orzecznictwie Sądu Najwyższego za pozbawione znaczenia procesowego (por. wyrok z dnia 4 lutego 1969 r., I CR 500/67, Biuletyn Informacyjny Sądu Najwyższego 1969 nr 9, poz. 149; postanowienie z dnia 20 sierpnia 1969 r., I PZ 22/69, OSNCP 1970 nr 6, poz. 110; uchwała składu siedmiu sędziów z dnia 10 maja 1971 r., III CZP 10/71, OSNCP 1971 nr 11, poz. 187; postanowienie z dnia 25 stycznia 1995 r., III CRN 71/94, LEX nr 333127 oraz postanowienie z dnia 6 lipca 2000 r., V CKN 1159/00, OSNC 2001 nr 1, poz. 12, wyrok z dnia 4 sierpnia 2009 r., I UK 71/09, OSNP 2011, nr 7-7, poz. 106). Szczególne zasady odbioru przesyłki w postępowaniu cywilnym wykluczały

w konsekwencji możliwość uznania prawidłowości doręczenia również w razie wydania pisma sądowego pełnomocnikowi pocztowemu upoważnionemu przez adresata do odbioru przekazów lub przesyłek pocztowych na podstawie § 18 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r. w sprawie warunków wykonywania powszechnych usług pocztowych (Dz. U. nr 5, poz. 34 ze zm.).

Zmiana w tym zakresie nastąpiła po wejściu w życie cytowanej ustawy nowelizacyjnej z dnia 16 września 2011 r., która w art. 1 pkt 17 dodała § 1¹ do art. 139 k.p.c. W świetle tego przepisu w jego pierwotnym brzmieniu, pismo złożone w placówce operatora publicznego lub innego operatora pocztowego mogło zostać odebrane przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego do odbioru przesyłek pocztowych, o których mowa w przepisach określających warunki wykonywania powszechnych usług pocztowych, wydanych na podstawie ustawy z dnia 12 czerwca 2003 r. - Prawo pocztowe (jednolity tekst : Dz.U. 2008 r. nr 189, poz. 1159 ze zm.). Ze względu na to unormowanie dokonana została również zmiana § 8 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z dnia 12 października 2010 r. przez dopuszczenie w jego ust. 2 możliwości odbioru przesyłki złożonej w placówce pocztowej operatora przez osobę upoważnioną na podstawie pełnomocnictwa pocztowego, o którym mowa w powoływanym wyżej rozporządzeniu Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r. To ostatnio wymienione rozporządzenie zostało uchylone z dniem 24 maja 2013 r., w związku z wejściem w życie nowych przepisów wykonawczych, wydanych na podstawie ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. – Prawo pocztowe (Dz.U. z 2012 r., poz. 1529). Przepisy normujące pełnomocnictwo pocztowe zostały przeniesione do art. 38 tej ustawy i z dniem jej wejścia w życie, tj. z dniem 1 stycznia 2013 r. zmianie uległ art. 139 § 1¹ k.p.c. W obecnym brzmieniu przepisu przewidziano możliwość odbioru pism sądowych przez pełnomocnika pocztowego upoważnionego na podstawie pełnomocnictwa pocztowego w rozumieniu przepisów ustawy - Prawo pocztowe z 2012 r.

Analiza powyższych unormowań nie wskazuje, by wprowadzenie art. 139 § 1¹ do kodeksu postępowania cywilnego łączyło się z wygaśnięciem pełnomocnictw pocztowych udzielonych na podstawie dotychczasowych przepisów

czy potrzebą dokonania przez mocodawcę dodatkowych czynności. O skuteczności udzielenia pełnomocnictwa i jego treści nadal decydowały właściwe regulacje materialnoprawne, w tym przede wszystkim § 18 ust. 1 rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r., który w okresie swego obowiązywania dotyczył usług świadczonych przez operatora publicznego. Po wejściu w życie ustawy z dnia 23 listopada 2012 r. - Prawo pocztowe, nie było wykluczone wykorzystanie instytucji pełnomocnictwa pocztowego również przez innych operatorów pocztowych i w odniesieniu do wszystkich usług pocztowych. Utrata mocy rozporządzenia Ministra Infrastruktury z dnia 9 stycznia 2004 r. spowodowała, że to wyłącznie przepisy nowej ustawy - Prawo pocztowe mogą być podstawą materialną do ustanowienia pełnomocnika pocztowego.

Można zgodzić się z Sądem Apelacyjnym, iż zmiana związana z dodaniem art. 139 § 1¹ k.p.c. poszerzyła ustawowe skutki istniejących pełnomocnictw, skutki te mają jednak wymiar przede wszystkim procesowy. Istota regulacji sprowadzała się bowiem do umożliwienia odbioru awizowanej korespondencji kierowanej do strony w toku postępowania cywilnego także przez jej pełnomocnika pocztowego. Zdarzenia składające się na dopuszczalne, nowe działania pełnomocnika ograniczały się do sfery procesowej. Uznanie prawidłowości doręczenia do rąk pełnomocnika pocztowego pozwalało na przyjęcie wszelkich skutków prawnych, jakie kodeks postępowania cywilnego wiąże z doręczeniem pism sądowych, co ma zasadnicze znaczenie z punktu widzenia biegu postępowania i dokonywania w jego ramach czynności procesowych. Funkcja przepisu ukierunkowana została wyraźnie na ułatwienie odbioru korespondencji sądowej i usprawnienie procesu cywilnego. Ten charakter art. 139 § 1¹ k.p.c. sprawia, że o zakresie czasowego stosowania zawartej w nim normy rozstrzygać powinny zasady zawarte w ustawie procesowej. Można dodać, że złożony charakter normy, łączącej właściwości materialnoprawne i procesowe, nie jest w orzecznictwie uznawany za przeszkodę w stosowaniu przepisu intertemporalnego zawartego w akcie o charakterze procesowym (por. postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 22 lutego 2007r., IV CSK 200/06, OSP 2008, nr 10, poz. 10).

W art. 9 ust. 1 ustawy z dnia 16 września 2011 r. założono ogólnie, że ma ona zastosowanie do postępowań wszczętych po dniu jej wejścia w życie, czyli

w znacznej mierze - po dniu 3 maja 2012 r. Ustawodawca zdecydował się zatem na odstąpienie od reguły intertemporalnej aktualności (natychmiastowego działania ustawy nowej) na korzyść zasady kontynuacji. Sens przyjętej zasady polega na przedłużeniu obowiązku stosowania dawnego prawa w sprawach, które były w toku w chwili wejścia w życie nowego prawa. Jest to rozwiązanie często spotykane w przypadku gruntownych zmian, usprawiedliwione zwłaszcza w razie likwidacji bądź wprowadzenia określonego rodzaju postępowania czy instytucji procesowych. Co znamienne w niniejszym przypadku, poza wyjątkami przewidzianymi w art. 9 ust. 2-7 ustawy nowelizacyjnej, które stanu sprawy nie dotyczą, zakres rozważanego upoważnienia do dalszego stosowania dawnych norm nie został zawężony czasowo do zakończenia określonego etapu postępowania, nie wprowadzono wyłączeń obejmujących pewne instytucje i nie ingerowano w treść poszczególnych regulacji, z ich modyfikacją w okresie przejściowym. Uzasadnia to wniosek, że reżim prawny doręczeń w sprawach wszczętych przed dniem 3 maja 2012 r. wyznacza przepis art. 139 k.p.c. w brzmieniu sprzed wejścia w życie nowelizacji.

Za odejściem od powyższego stanowiska nie przemawiają dostatecznie wskazane przez Sąd Apelacyjny racje praktyczne. Ocena poprawności doręczenia przesyłki w konkretnej sprawie, także z punktu widzenia stanu prawnego obowiązującego w tym zakresie, spoczywa na sądzie prowadzącym postępowanie. Weryfikacja działania operatora pocztowego obejmuje zarówno przypadki doręczenia pisma osobiście adresatowi, doręczenia zastępczego, jak i doręczenia przesyłki awizowanej. Stwierdzenie wydania korespondencji osobie nieuprawnionej czy z naruszeniem trybu postępowania, każdorazowo przekreśla możliwość powstania skutków procesowych właściwych doręczeniu. Gwarantowane w art. 45 ust. 1 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej prawo strony do rzetelnego procesu nie zostanie zatem naruszone w przypadku odebrania przez pełnomocnika pocztowego pisma wysłanego w postępowaniu wszczętym przed dniem 3 maja 2012 r., skoro bieg terminu ustawowego lub sądowego wiązać można jedynie z doręczeniem skutecznym w rozumieniu przepisów kodeksu postępowania cywilnego.

Z przytoczonych względów należało przyjąć, że w razie skutecznego udzielenia pełnomocnictwa pocztowego na podstawie przepisów obowiązujących przed dniem 3 maja 2012 r., pełnomocnik ten może odebrać pismo sądowe w postępowaniach wszczętych po dniu wejścia w życie art. 139 § 1¹ k.p.c.

Dlatego, na podstawie art. 390 k.p.c., Sąd Najwyższy podjął uchwałę jak w sentencji.